

Täysistunto

Tiistai 26.11.2024 klo 14.02—19.56

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 159/2024 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 8/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Sieltä edustaja Haatainen, puheenjohtaja sivistysvaliokunnasta, tulee esittelemään. Olkaapa hyvä.

Keskustelu

16.26 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siis valiokunnan puheenjohtajana esittelen tämän lukiokoulutusta koskevan lain. Siinä on myös muutama muu laki mukana.

Tähän lukiokoulutusta koskevaan lainsäädäntöön ehdotetut muutokset liittyvät oppimisen tuen, rahoituksen, ylioppilastutkinnon ja lukion... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt meni mikrofoni. — Nyt taas pelaa.

No niin.— Tämä lukiokoulutusta koskeva lainsäädäntö, siihen ehdotetut muutokset liittyvät oppimisen tuen, rahoituksen, ylioppilastutkinnon ja lukiodiplomin kehittämiseen ja tilauskoulutusta koskevan sääntelyn täsmentämiseen. Sivistysvaliokunta yksimielisesti kannattaa ehdotettuja muutoksia ja puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Lukiolakiin ehdotettavilla muutoksilla vahvistetaan nyt lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen. Valiokunta pitää tärkeänä, että opiskelijoille säädetään oikeus lukion oppimäärän suorittamiseksi tarvittavan oppimisen tukeen, eli matalan kynnyksen tukiopetukseen, sekä muuhun ohjaukseen ja tukeen. Oppimisen tukea tulee olla opiskelijalle saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistää opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, valmistumista sekä jatko-opintoihin siirtymistä.

Lukiolaissa ehdotetaan säädettäväksi oikeudesta erityisopetukseen, jos opiskelija tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta. Erityisopetuksella vastataan niiden opiskelijoiden tarpeisiin, joilla on sellaisia tuen tarpeita, joihin oppimisen tuki ei riitä. Erityisopetuksen antamisesta päättää koulutuksen järjestäjä, ja opiskelijalla ja hänen huoltajallaan on oikeus hakea päätökseen oikaisua aluehallintovirastolta. Sivistysvaliokunta kannattaa ehdotettua sääntelyä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2024 vp

Eräät lausunnonantajat ovat esittäneet huolensa hallinnollisen työn lisääntymisestä. Sivistysvaliokunta korostaa asiassa hallituksen esityksen tavoin opiskelijan oikeusturvan vahvistamisen tärkeyttä. Tämä erityisopetusta koskeva päätös ja muutoksenhakukelpoisuus turvaavat erityisesti niiden opiskelijoiden asemaa, jotka saavat koulutuksen järjestäjältä kielteisen päätöksen tilanteessa, jossa opiskelija itse kokee erityisopetuksen kriteerien täyttyvän.

Sivistysvaliokunta pitää myös tärkeänä, että tiedonsiirtoa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä lisätään sellaisten opiskelijoiden osalta, joilla on ollut perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta. Tiedonsiirrosta on tarpeen säätää, jotta opiskelijoiden erityisopetuksen tarve voidaan todeta ja tuen tarpeisiin vastata koulutusasteen nivelvaiheessa mahdollisimman nopeasti. Tämä säännös on tarkoitus tulla voimaan 1. päivänä elokuuta 2025.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lukiokoulutuksen yksikköhintan määräytymiseen vaikuttavat jatkossa opiskelijamäärän lisäksi koulutuksen järjestäjän syrjäisyys ja se, onko koulutuksen järjestäjän kansalliskieliin kuuluva opetuskieli vähemmistönä siinä kunnassa, jossa opetusta pääosin järjestetään. Sivistysvaliokunta kannattaa tavoitetta siitä, että lukioverkko säilyy kattavana.

Valiokunta pitää alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta merkityksellisenä, että koulutuksen järjestämisedellytykset säilyvät ympäri Suomen ja rahoituksen taso turvataan harvan lukioverkon alueella sijaitseville pienille lukioille. Eli lisäksi opetuksen turvaaminen molemmilla kansalliskielillä on tärkeää. Valiokunta toteaa, että yksikköhintan laskentaperusteiden muuttaminen ei vähennä lukiokoulutuksen määrärahaa, vaan kohdentaa sen eri tavalla kuin nykyisin.

Lisäksi lainsäädäntöön, lukiolakiin ja ylioppilastutkinnosta annettuun lakiin, ehdotetaan muutoksia, jolloin tulee mahdolliseksi englanninkielinen ylioppilastutkinto, sen suorittaminen syksystä 28 lähtien silloin, kun henkilön kielitaito ei riitä tutkinnon suorittamiseen suomen tai ruotsin kielellä. Lähtökohtana on kuitenkin jatkossakin ylioppilastutkinnon suorittaminen suomen tai ruotsin kielellä pääsääntöisesti.

Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavien nuorten sivistyksellisiä oikeuksia. Tämä englanninkielinen ylioppilastutkinnon suorittamismahdollisuus on tiukasti rajattu sääntelyllä, ja samalla varmistetaan kansalliskielisen koulusivistyksen asema. Lisäksi kansalliskielten asemaa turvaa se, että englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittajan on suoritettava suomi tai ruotsi toisena kielenä -koe. Valiokunta pitää ehdotuksia kannatettavina.

Ylioppilastutkinnosta annettua lakia ehdotetaan myös muutettavaksi siten, että kokelaila on syksystä 2029 lähtien mahdollisuus suorittaa taito- ja taideaineiden koe osana ylioppilastutkintoa. Yksi viidestä pakollisesta ylioppilaskokeesta on mahdollista suorittaa taito- ja taideaineiden kokeilla. Taito- ja taideaineiden koe on mahdollista suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvissä pakollisissa taito- ja taideaineissa, eli musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa. Ehdotettu muutos laajentaa opiskelijoiden mahdollisuuksia osaamisensa osoittamiseen ja voi siten myös omalta osaltaan edistää opiskelijoiden hyvinvointia. Sivistysvaliokunta pitää myös lukion diplomijärjestelmän kehittämistyön jatkamista tärkeänä.

Arvoisa puhemies! Mietintöön sisältyy seuraava lausuma: ”Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen oppimisen tuen toteutumisesta lukiokoulutuksessa kolme vuotta muutosten voimaantulon jälkeen.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman.

16.32 **Jaana Strandman ps:** Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lukiolakia, oppivelvollisuuslakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esityksellä toteutetaan nykyhallituksen hallitusohjelman kirjauksia.

Lukion rahoitukseen kuuluva pienten lukiokoulutuksen järjestäjien yksikköhinnan korotus uudistetaan tukemaan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Lukiokoulutuksen järjestäminen turvataan alueilla, joilla lasten ja nuorten määrä vähentyy voimakkaasti. Tavoitteena on säilyttää kattava lukioverkko.

Lisäksi hallitus huolehtii, että erityisen koulutustehtävän lukioita on maassamme riittävästi molemmat kansalliskielet huomioiden.

Tämän lisäksi hallitusohjelman mukaisesti rahoitusjärjestelmän uudistamisella tavoitellaan lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmään parempaa vastaavuutta lukiokoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Samalla tavoitteena on edistää kuntien välisen rahoitusvastuun tasapuolista jakautumista kotikunnan mukaan. Rahoitusmallin muutokset tullaan toteuttamaan riittävän pitkällä siirtymäajalla.

Lukiolakiin ja ylioppilastutkintolakiin ehdotettavilla muutoksilla mahdollistetaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein. Tämä edellyttää mahdollisuutta järjestää lukiokoulutusta englannin kielellä. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavien nuorten sivistyksellisiä oikeuksia. Tärkeänä uudistuksen tavoitteena on vahvistaa Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten toimijoiden ja paluumuuttajien joukossa.

Ylioppilastutkinnosta annettua lakia muutetaan siten, että kokelailla olisi jatkossa mahdollisuus suorittaa äidinkielen ja kirjallisuuden pakollisen kokeen lisäksi taito- ja taideaineen koe osana ylioppilastutkintoa. Koe olisi siis mahdollisuus suorittaa musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelman mukaan lukiokoulutuksessa panostetaan opintojen ohjaukseen ja moniammatilliseen tukeen siten, että jokainen oppilas saa tarvitsemaansa tukea koulupolullaan kasvaessaan ja oppiessaan kohti työelämää. Tukea on kohdistettava erityisesti niille nuorille, jotka ovat vaarassa jäädä jälkeen opetuksessa. Lukiolakiin ehdotettavilla muutoksilla vahvistetaan lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen, johon tulisi opiskelijoiden oikeus tukiopetukseen ja erityisopetukseen. Tiedonsiirtoa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä lisätään erityisen tuen päätöksellä olevien opiskelijoiden osalta. Tiedonsiirrosta on tarpeen säätää, jotta opiskelijoiden erityisopetuksen tarve voidaan todeta ja tuen tarpeisiin vastata koulutusten nivelvaiheessa mahdollisimman nopeasti. Oppimisen tuen mahdollistamiseksi lukiokoulutuksen rahoitusta vahvistetaan hallitusohjelman mukaisesti viidellä miljoonalla eurolla vuonna 2024 ja kymmenellä miljoonalla eurolla vuodesta 2025 alkaen.

Arvoisa rouva puhemies! Kaikki nämä esitetyt ehdotukset ovat erittäin tervetulleita lukiokoulutukseen ja sen kehittymiseen sekä oppimisen tukeen erilaisille oppijoille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Siponen.

16.36 **Markku Siponen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan käsittelyssä ovat nyt nämä muutokset meidän lukioihimme. Tässä hallituksen esityksessä on neljä keskeistä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2024 vp

muutosta: tämä oppimisen tuki, sitten tämä rahoituslain muutos, rahoituksen uudistaminen, englanninkielinen ylioppilastutkinto ja sitten neljäntenä tämä taito- ja taideaineitten koe osana ylioppilastutkintoa.

Arvoisa rouva puhemies! Ensimmäisenä tästä oppimisen tuesta. Positiivinen muutos, että lukiossa satsataan jatkossa enemmän, paremmin, oppimisen tukeen, tukiopetukseen ja erityisopetukseen. Tietysti mikä tuolla sivistysvaliokunnassa huoletti, on se, että nyt tulevat nämä niin sanotusti hallinnolliset päätökset myöskin lukioon. Siitä aika paljon kannettiin huolta, tuleeko lisää tätä byrokratiaa, hallinnollista työtä, ja mistä tämä sitten on pois. Toisaalta sitten oppilaan ja huoltajan oikeusturva tässä paranee.

No sitten tähän rahoituksen uudistukseen. Ehkä siinä se kaikista tärkein asia on, että tällä rahoitusuudistuksella edelleen pyritään turvaamaan semmoinen kattava, maanlaajuinen lukioverkko, pienet lukiot. Ja erityisesti sitten tämän syrjäisyyden ja saavutettavuuden kannalta halutaan sitä rahoitusta turvata niin, että edelleen toisen asteen koulutukseen, lukio-koulutukseen, pystyy ponnistamaan eri puolilta Suomea.

Englanninkielinen ylioppilastutkinto. Siinä on hyvin tämmöinen rajattu malli, mutta positiivinen uudistus sekin. Toki edelleen on jatkossa tarkoitus, että meillä omilla äidinkiellillä, suomella ja ruotsilla, pääasiassa tutkinnot suoritetaan.

Ja sitten, arvoisa rouva puhemies, viimeinen: taito- ja taideaineet osana ylioppilastutkintoa. Näin liikunnanopettajana kiitän siitä, että jatkossa myöskin taito- ja taideaineissa — lähtikö ääni pois, vai kuuluuko — eli liikunnassa, musiikissa ja kuviksessa pystytään sitten yksi ylioppilastutkinnon aine korvaamaan. Toki myöskin lukiodiplomit säilytetään siellä edelleen muissa aineissa taustalla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

16.39 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi on tärkeä tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden osalta. Lukiolakiin ehdotettavilla muutoksilla vahvistettaisiin lukio-laisten oikeutta oppimisen tukeen. Lukiolakia muutettaisiin siten, että laissa säädettäisiin opiskelijoiden oikeudesta tukiopetukseen ja erityisopetukseen. Tiedonsiirtoa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä lisättäisiin sellaisten opiskelijoiden osalta, joilla on ollut perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta.

Tuen tätä muutosta. On tiedossa, että meillä toisessa asteessa niin ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiossa tuen ja erityisen tuen tarve tulee lisääntymään, eli lisääntyvään tuen tarpeeseen tulee vastata. Toki on myös tiedossa, että peruskouluissa on myös enemmässä määrin tarve erityiseen tukeen. Perusopetuksessa tuen tarpeeseen on vastattava mahdollisimman ajoissa.

Suomen lukioiden erityisopettajien yhdistyksen jäsenkyselyn perusteella noin 30 prosenttia lukion erityisopettajista koki, että työaika riitti hyvin keskeisiin erityisopettajan tehtäviin, noin 46 prosenttia koki kaipaavansa lisää resursseja ja 24 prosenttia kertoi, ettei työaika riitä perustehtävien tekemiseen. Lukion erityisopettajat kokivat selvityksen mukaan opiskelijoiden yhdenvertaisuuden sekä oman työn ja osaamisen kehittämisen vaarantuvan resurssipulan takia. On siis varmistettava, että tulevaisuudessa meillä on toisen asteen koulutuksessa resursseja riittävästi, kokonaisuudessaan siellä toisen asteen koulutuksessa. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen.

16.40 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa puhemies! On mukavaa olla kannattamassa hallituksen hyvää esitystä [Mikko Lundén: Kiitos!] lukiolaista, oppivelvollisuuslaista, ylioppilastutkinnosta annetusta laista ja sitten vielä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaista. Tämä viimeinenhän tulee muuttamaan rahoitusta erityisesti pienten lukioiden osalta sillä tavalla, että ne aidosti kaukana toisista lukioista olevat pienet lukiot tulevat saamaan yksikköhinnan korotuksen. Tämä on kannatettavaa, jotta koulutuksen saavutettavuus ja sivistykselliset oikeudet Suomessa edelleen toteutuvat — ja näen, että toteutuvat tämän jälkeen paremmin.

Sitten juurikin tämä oikeus tukiopeutukseen ja erityisopeutukseen paranee opiskelijoilla, ja sitä mietimme hieman siellä valiokunnassa, että jotkut asiantuntijat kritisoivat tätä hallintopäätöstä, joka tästä tulee tehdä. Toisaalta se on sitten myös semmoinen oikeudellinen peruste, että siitä voi sitten myös valittaa, ja vaikka se byrokratiaa luo lisää, se myös tuo toisaalta turvaa opiskelijoille.

On erittäin kannatettavaa, että taito- ja taideaineet viimeinkin pääsevät osaksi ylioppilastutkintoa — musiikki ja kuvataiteet ja liikunta voivat olla näitä aineita, joista sen ylioppilastutkintokokeen voi suorittaa. Ja tässä on tietysti olennaista, että ylioppilastutkintolautakunta tekee hyvää työtä näitten kriteeristöjen suhteen, jotta ne ovat sitten keskenään hyvin verrattavissa ja arvosteltavissa.

Ja nyt siis mahdollistuu laajemmin myös englanninkielisen lukiokoulutuksen toteuttaminen Suomessa, mutta pidän sitä hyvänä, että tähän on asetettu aika tiukat kriteerit heille, jotka sitä englanninkielistä lukiokoulutusta voivat Suomessa suorittaa. Eli sen täytyy täytyä, että on alle kolme vuotta ollut opiskelemassa tai asunut Suomessa, silloin vasta pääsee näille linjoille. Meidän on kuitenkin suojeltava suomen kieltä ja pidettävä huolta siitä, että tänne muuttavat ihmiset opiskelevat suomeksi ja suomen kieli ei sillä tavalla sitten ainaakaan kuihdu mihinkään sen myötä, että englanniksi vaan lueskellaan asioita.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Eloranta.

16.43 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys sisältää useita uudistusesityksiä lukiolakiin, mutta tärkeimpänä tietenkin tämä oppimisen tuen uudistaminen. Tosiaan viime vaalikaudella sivistysvaliokunta linjasi useiden lakiesitysten mietintöjen yhteydessä tarpeesta uudistaa meidän oppimisen tuen järjestelmää koko koulutuspolulla, ja tämä esitys on nyt yksi askel siinä. Eli nythän meillä on valiokunnassa käsittelyssä sekä oppimisen tuki perusopetuksen, lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen osalta, ja nämä ovat tärkeitä askeleita eteenpäin.

On hyvä, että lukiokoulutuksen oppimisen tukea kehitetään, sillä lukiolaisten oikeus erityisopeutukseen ja muuhun oppimisen tukeen ei ole ollut riittävä eikä ole toteutunut yhdenvertaisesti opiskelijoiden ja oppilaitosten kesken. Karvin tämän vuoden keväällä julkaiseman raportin mukaan lukioiden välillä tuen saatavuudessa on suuria eroja sekä taloudellisten resurssien määrässä että kelpoisten opettajien saatavuudessa. Toivonkin, että tällä hallituksen esityksellä voidaan vastata tähän haasteeseen ja varmistaa se, että jokaiselle opiskelijalle hänen tarvitsemansa tuki mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sitten saadaan. On myös hyvä, että tämä esitys tuo lukiolain oppimisen tuen ja erityisopeutuksen määrittelyt vastaamaan pääosin ammatillisen koulutuksen oppimisen tueksi esitettäviä säädöksiä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2024 vp

Puhemies! Tähän lakiesitykseen sisältyy sen lisäksi kannatettava esitys taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeista sekä englanninkielisestä lukiokoulutuksesta ja ylioppilaskokeesta. On hienoa, että uudistuksella huomioidaan myös taito- ja taideaineiden tärkeä merkitys. Sen sijaan näen, että tässä englanninkielisessä lukiokoulutuksessa ja ylioppilaskokeessa myös on mahdollisia uhkia suomen kielen aseman heikkenemisessä. Käytännössä suomenkielinen koulutusjärjestelmä on tällä hetkellä nopeasti muuttumassa englanninkieliseksi ensin korkeakoulutuksessa, ja nyt tulee tämä englanninkielinen yo-tutkinto ja tavallaan vie englanninkielistä koulutuspolkua entistä alemmalle tasolle.

Täytyy myös muistaa, että tähän menee aika paljon rahaa. Ylioppilastutkintolautakunta joutuu tekemään näitä englanninkielisiä tutkintoja. Meillä ei myöskään ole tätä englanninkielistä lukion oppimateriaalia, ja välttämättä kustantajat eivät sitä sitten tuota markkinoille, koska kuitenkin se määrä on sen verran pieni. Elikkä tästä kyllä myös kustannuksia tulee, ja näinä säästämisen aikoina en tiedä, kuinka viisasta se sitten on.

Mutta arvoisa puhemies, tämänkin esityksen yhteydessä valiokunta on esittänyt lausumaa elikkä sitä, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee sitten myöhemmin selvityksen siitä, miten tämä oppimisen tuki lukiokoulutuksessa toteutuu. Pidän tätä hyvin tärkeänä, että seurataan ja selvitetään, miten tämä oppimisen tuen saatavuus nyt paranee tämän uudistuksen jälkeen eli saavatko opiskelijat tarvitsemansa tuen riittävän varhain ja tarpeen mukaan, ja sitten jos näissä säädöksissä on vielä korjattavaa, jos niitä on esimerkiksi hankala soveltaa tai muuta, siellä on ongelmia, niin on tärkeää, että tähän sitten palataan.

Myöskin nämä koulutuksen nivelvaiheet ovat tärkeitä, kun opiskelija tai oppilas siirtyy asteelta toiselle, että nämä tukiasiat ovat kunnossa. Isossa kuvassa tietenkin tavoitteena on se, että meidän koulutustasomme nousee. Oppimisen tuen antamisella on tärkeä osuus myöskin tässä näkökulmassa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 159/2024 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.